

Jan Kazimierz Przybyłowski

"Etyka Policji. Między prawem,
moralnością i skutecznością",
Edward Wiszowaty, Warszawa 2011 :
[recenzja]

Warszawskie Studia Pastoralne 20, 362-366

2013

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych oraz w kolekcji mazowieckich czasopism regionalnych mazowsze.hist.pl.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach
dozwolonego użytku.

Jan Kazimierz Przybyłowski, Recenzja książki: Ks. Edward Wiszowaty, *Etyka Policji. Między prawem, moralnością i skutecznością*, Warszawa 2011

Problematyka etyki policji stała się wyzwaniem naukowym dla ks. E. Wiszowatego. Podtytuł książki: *między prawem, moralnością i skutecznością*, pokazuje trzy obszary badawcze, którymi zajmował się Autor, przygotowując tę naukową rozprawę. Należą do nich: prawo, teologia moralna i filozofia moralności, prakseologia (naukowe badanie warunków sprawności działań). Autor dokonał zatem trudnego wyboru kwantyfikatorów etyki w wymiarze teorii i praktyki duszpaństwa policjantów.

Schemat pracy został oparty na pięciu głównych tematach. W rozdziale pierwszym Autor omówił podstawowe zagadnienia etyki ogólnej. Druga część pracy poświęcona jest etyce policji w świetle tradycji polskich służb policyjnych i regulacji międzynarodowych (rozdział II). *Podstawowe zasady i wartości w policyjnej służbie* – to tytuł rozdziału trzeciego. Rozdział czwarty ukazuje policyjną codzienność, a w ostatniej części Autor omawia sytuacje szczególne (rozdział V). Intitulacja głównych tez badawczych jest ogólna i dlatego wymaga uszczegółowienia lematów składowych. Ogólnikowość tytułów rozdziałów sprawia, że bez zaznajomienia się z tezami szczegółowymi Czytelnik może być zdezorientowany, co do meritum poruszanych w nich problemów badawczych.

Zaczynając od ostatniego rozdziału: *Sytuacje szczególne* – dopiero z tytułów podrozdziałów Czytelnik dowiaduje się, że ta część zawiera odpowiedzi na pytania, które wynikają z dylematów etyczno-moralnych związanych z pracą policjantów. Może warto byłoby zmodyfikować ten tytuł pod kątem dylematów moralnych w służbie policjantów (deontologia policyjna, etyka zawodowa)? Rozdział czwarty nosi tytuł: *Policyjna codzienność*. Pod tym tytułem kryją się następujące treści: znaczenie płci w służbie policyjnej, zasady cybernetyki w organizacji działań policji, uwarunkowania zdrowia psychicznego policjanta, rozwiązywanie konfliktów personalnych w policji. Te szczegółowe zagadnienia ukazują „tło” w pracy policjantów. Życie jednak pokazuje, że ta policyjna codzienność może decydować o jakości służby policyjnej. Jeżeli tak jest, to może warto byłoby to zaakcentować w tytule rozdziału, nawiązując do pojęcia skuteczności z podtytułu książki i np. zatytułować tę część: *Uwarunkowania przypadłościowe (akcydentalne) skutecznej służby policyjnej*. Rozdział trzeci łączy ze sobą dwa pojęcia z podtytułu: prawo i moralność. W tym wypadku Autor bardzo trafnie zatytułował cały rozdział. Rozdziały pierwszy i drugi stanowią swoisty prolog do całej książki, a ich celem jest wprowadzenie Czytelnika w podstawowe zagadnienia etyki ogólnej i etyki policji – szczegółowej. Mocno podkreślić należy znaczenie i wartość zawartych w pierwszym rozdziale wstępnych rozważań Kandydata. Są one ważne ze względu na toczące się stale wśród teoretyków i praktyków służby policyjnej dyskusje na temat granic respektowania prawa i zachowywania się zgodnie z sumieniem w wykonywaniu zadań służbowych. Swoimi przemyśleniami Kandydat włącza się twórczo w te dyskusje. Uwagi dotyczące założeń teoretycznych są również istotne ze względu na badania zawarte w dalszych częściach rozprawy. Wyjaśniają w dużej mierze kierunki

podejmowanych badań oraz sposób interpretacji konkretnych zagadnień prawno-moralno-praktycznych. Niewątpliwym waleorem rozprawy jest precyzyjne zastosowanie tych trzech wyznaczników do prowadzenia badań. Analizując działania policji w tych trzech płaszczyznach, Autor nakreślił sugestywny obraz aktualnej sytuacji w policyjnej służbie, a poszukiwanie rozwiązań praktycznych osadził na solidnym fundamencie prawa i filozofii moralności, uwzględnił społeczne i psychologiczne uwarunkowania i zastosował podstawowe osiągnięcia współczesnej prakseologii.

Konstrukcja planu pracy i podział na lematy główne i szczegółowe ukazują logiczny porządek tez badawczych. Autor bardzo precyzyjnie zatytułował wydzielone zagadnienia szczegółowe, co bardzo ułatwia poruszanie się po treści książki. Dobry plan jest jak mapa, która pokazuje ważne miejsca i szlaki, jakie do nich prowadzą. Poza tym przy konstruowaniu planu Autor jest zobligowany do dokładnego określenia problemów badawczych głównych i szczegółowych, a także precyzyjnego posługiwania się właściwą terminologią. Te wymogi zostały spełnione, z uwzględnieniem uwag co do tytułów rozdziałów czwartego i piątego, dzięki czemu Czytelnik już na etapie zapoznawania się ze spisem treści odkrywa zamysł merytoryczny i formalny Autora wobec tematu poruszanego w książce.

Przy charakterystyce merytorycznej tej pracy podkreślić należy to, że stanowi ona punkt wyjścia do ważnej, ale jednocześnie trudnej dyskusji na temat etyki stosowanej w policyjnej służbie. Problem ten dotyczy nowego spojrzenia na model działań policji, w którym ukazać należy skutki działań niezgodnych z prawem i konsekwencje braku etycznych norm i zasad w działaniach policji, a z drugiej strony trzeba ukazać warunki i sposoby działań skutecznych w oparciu o obowiązujące prawo z zachowaniem wartości wynikających z praw

człowieka i godności osoby ludzkiej. Wskazane powyżej zadania domagają się poszukiwania nowych dróg kształtowania urzędników publicznych, które można byłoby włączyć w program przygotowania i formacji nowych służb policyjnych.

W ocenie merytorycznej książki podkreślić należy i to, że ks. E. Wiszowaty posiada wiedzę naukowca, ale też wykorzystuje intuicję pastoralisty. Nie będąc specjalistą z etyki, potrafił wydobyc sens i znaczenie filozofii moralności w stosowaniu prawa i skutecznych działaniach policji. Z treści książki można wnioskować, że ks. E. Wiszowaty ma świadomość, że istnieje jedna, uniwersalna etyka. W formacji przyszłych policjantów należy jednak przygotować ich do podejmowania mądrych decyzji w rozwiązywaniu dylematów moralnych, jednak zawsze zgodnie z obowiązującym prawem. Nie ma recepty na wszystkie kazusy i dla wszystkich policjantów jednakowej. Każdy powinien pracować sam nad sobą, ale musi nieustannie kształcić się w znajomości prawa, modelować swoją osobowość, ale też korzystać z pomocy specjalistów, zwłaszcza tych, którzy oprócz wiedzy są autorytetami moralnymi. W tej dziedzinie niezastąpioną rolę mogą spełnić duszpasterze, posługujący w ramach duszpasterstwa policjantów.

Niewątpliwym walorem książki ks. E. Wiszowatego jest dowartościowanie etyki w policyjnej służbie. Współczesnym policjantom droga wierności zasadom moralnym wydaje się często niemożliwa. Tymczasem nie jest ona w żadnym wypadku jakimś luksusem, na który mogą sobie pozwolić jedynie ludzie wyjątkowi, policyjni herosi. Zasady etyczne należą do istoty bycia policjantem i służby w policji. Być policjantem to znaczy zachować kodeks moralny, który obowiązuje w każdej, nawet najmniejszej części służby policyjnej.

Jako walor pracy docenić należy również dbałość Autora o precyzyjne posługiwanie się terminologią naukową. Pojęcia,

którymi Autor się posługuje, są konsekwentnie objaśniane z uwzględnieniem kontekstu prowadzonych badań. Ks. E. Wiszowaty, wzbogacając treściowo pojęcia i używając ich w różnych kontekstach, tworzy własny, oryginalny aparat naukowy.

Niekonwencjonalne rozwiązanie problemu relacji między etyką, prawem i prakseologią to podstawowe osiągnięcie rozprawy. Walorem prowadzonych w tej dziedzinie badań jest skupienie się na nowych wyzwaniach, jakie stoją przed szkołami dla przyszłych policjantów. Praca ks. E. Wiszowatego zawiera sporo kwestii szczegółowych, które ujęte zostały przez Autora w sposób nowatorski.

Praca ks. E. Wiszowatego jest oryginalnym dziełem z zakresu szeroko rozumianej teologii pastoralnej, z wykorzystaniem filozofii, wiedzy prawniczej i założeń „ekonomii” działania skutecznego i „dobrej roboty”. Merytorycznie jest to dzieło bardzo dojrzałe i świadczy o gruntownej wiedzy Autora, a jednocześnie pokazuje wartość badań naukowych, które łączą wielowymiarową tematykę teologiczną z filozofią i innymi świeckimi naukami stosowanymi.